

siteit" over allerlei leeringen en beschouwingen, die door genoemden Kerkeraad in strijd werden geacht met de Heilige Schrift en de Geref. belijdenisschriften.

De Deputaten hebben dit gravamen radicaal afgevozen. Zij berichtten den Kerkeraad, dat zij in het bezwaarschrift „geene oorzaak hebben gevonden tot twijfel omtrent Professor Kuypers rechtzinnigheid, aangezien het o.i. geen enkelen grond aangeeft, om maar eenige „afwijking van de Gereformeerde belijdenis" bij het onderwijs van genoemden hoogleraar te vermoeden". Zij oordeelden zelfs, dat er voor hen daarom geen reden kon bestaan „om „handelend op te treden", zelfs niet om Dr. Kuypers op een of ander punt nader te hooren".

Toen de Kerkeraad bij Deputaten geen gehoor kreeg, zond hij een afschrift der klacht aan de Generale Synode, die van 11 Aug.—4 Sept. 1896 te Middelburg werd gehouden.

Zoo kreeg de Synode van 1896 met deze kwestie te doen. Deze Synode is een groote en zeer, zeer belangrijke geweest. De toon, de eensgezindheid werden om strijd geroemd. Uithoudig is de lof in allerlei kerkbodes gezongen over wat deze Synode was en deed.

Het bezwaarschrift van Bedum werd niet in behandeling genomen „uithoofde van de formeele gronden in het rapport der commissie — die deze zaak voorbereide — genoemd". Terwijl de Synode haar vertrouwen uitsprak in den betrokken hoogleraar en in de hoogleraren van de Vrije Universiteit en van de Theol. School te Kampen, die verklaard hebben principiëel aan de zijde van Dr. Kuypers te staan.

Met op één na algemeene stemmen werd dit aangenomen.

Op deze Synode nu werd ook over de destijds levende meeningsverschillen gesproken.

Een particuliere Synode, die van Drente n.l., had besloten aan de Generale Synode het verzoek te richten zich over die leerstellige punten, die in discussie waren, uit te spreken en wel door deputaten te benoemen, die een nauwkeurig onderzoek zouden moeten instellen, naar wat men overeenkomstig Gods Woord en de Belijdenisschriften aangaande de genoemde punten had te verstaan.

De Synode beraadslaagde over dit punt in haar zitting van Dinsdag 18 Augustus. Ik zal nu letterlijk de Acta citeeren (p. 21):

Art. 40.

Namens de eerste commissie van advies brengt Dr. L. H. Wagenaar rapport uit. En wel vooreerst over het verzoek van de Provinciale Synode van Drenthe, „dat, met het oog op het vele twistgeschied in den laatsten tijd in publieke bladen over verschillende leerstellige punten, als o.a. wedergeboorte, doop, roeping, de vraag of het menschelijke geslacht behouden wordt en slechts de enkelen verloren gaan, de rechtvaardigmaking en de leer der kerk, de Generale Synode eenige deputaten benoeme om een nauwkeurig onderzoek in te stellen, naar wat wij volgens Gods Woord en onze Belijdenisschriften aangaande genoemde punten hebben te verstaan".

De Synode oordeelt, overeenkomstig het advies der commissie, dat zij op het verzoek van de Provinciale Synode van Drenthe niet kan ingaan. —

Het bedoelde advies luidde als volgt; (Acta pag 152):

Rapport over een voorstel in zake dogmatisch twistgeschied.

Uwe commissie, hoewel erkennende, dat het streven om tot meerdere eenheid van opvatting te komen en den vrede der kerken te zoeken, op zichzelf alleszins loffelijk is, oordeelt echter, dat het verzoek van de Drentsche Synode niet behoort te worden ingewilligd en dit op de volgende gronden:

POPULAIR WETEN - SCHADDELUKE SCHEISEN

„Het Proces tegen Jezus van Nazareth".

II.

„Voor het Sanhedrin".

Den vorigen keer zagen wij hoe de Heiland op grond van godslastering, zonde tegen het derde gebod, schuldig verklaard werd.

Wij willen nu nog nader deze aanklacht bezien. Kajafas was op de hoogte gebracht door Judas' verraad, wat er in den kring der twaalfen was voorgevallen. Vooral Mattheüs gaat breed op deze episode in. Hij beschrijft in cap. 16, hoe Jezus aan Zijn discipelen vraagt hoe nu de menschen over Hem oordeelen. Wij gaan dat nu maar voorbij! Vooral trekt nu de aandacht het antwoord van Petrus op de vraag van Jezus: „Maar gij, wie zegt gij, dat Ik ben?" Namens de anderen belijdt hij het: „Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods". Merkwaardig is dan het bescheid van Jezus: dat hij dat alleen kan zeggen op grond van bijzondere openbaring; dat Petrus dat alleen heeft kunnen zeggen, omdat God zelf hem dat gegeven heeft. En dat hij daarop absoluut niet uit zichzelf had kunnen komen. De vraag is dus, wat is dan dat absoluut nieuwe in Petrus' belijdenis! Dat kan niet zijn het feit, dat Petrus tenslotte gezien heeft, dat Jezus is de Messias. Dat wisten de twaalfen al veel langer. Het geheel eenige van deze openbaring Gods aan menschen ten aanzien van den Nazarener, van dezen mensch is dus gelegen hierin, dat van den Messias beleden wordt

lo, verschil van voorstelling en formulering der waarheid in de genoemde punten is in de Gereformeerde kerken altoos geacht geworden, en behoort geacht te blijven, te liggen binnen de grenzen der Gereformeerde belijdenis;

2o, nadere formulering van eenig stuk der Gereformeerde confessie is een arbeid, die bezwaarlijk verricht kan worden door eene synode van enkel Nederlandsche kerken, geheel buiten de uitlandsche Gereformeerde kerken om. En voor de medewerking der uitlandsche Gereformeerde kerken in dezen zijn de toestanden geenszins rijp;

3o, bespreking dezer dogmata, ook in de pers, kan meewerken om de beginselen en begrippen tot meerdere helderheid te brengen en behoort dus niet te worden belemmerd, hoewel natuurlijk daarbij alle bitterheid behoort te worden geweerd;

4o, de voorgeslagen weg om tot nadere verklaring der beleden waarheden deputaten te benoemen, die een volgende Synode van advies dienen, wijkt geheel af van de lijn der historie.

Om al deze redenen adviseert uwe commissie de Generale Synode, om te besluiten, dat zij op het verzoek der Synode van Drenthe niet kan ingaan.

Dr. L. H. Wagenaar, Rapporteur.

Wij geven dit belangrijke besluit door zonder eenige commentaar. Overweging van deze officiële kerkelijke besluiten en uitspraken is zeker de moeite waard in onzen tijd.

De discussies omtrent de genoemde punten zijn verder gegaan en al levendiger geworden. Men vond elkaar meer en meer. En eindelijk, in 1905, kon de Synode de vruchten van deze bespreking plukken in een uitspraak, waarin allen elkaar hebben gevonden.

H.

C. V.

LITERATUUR EN KUNST

Boerenboek.

Anne de Vries e.a. Groot-Nederlands Boerenboek. — Uitgave G. F. Callenbach, Nijkerk.

Langen tijd, te lang zeker, heeft de literatuur alleen oog gehad voor de stad en den stadsmensch. Daar waar het leven zich het heftigst openbaarde, waar voortschrijdende techniek en kunst den mensch voor steeds nieuwe problemen plaatsten, waar nieuwe levenswetten de oude moraal schenen te verdringen, en de afgematte mensch verpoozing zocht op geoorloofde en ongeoorloofde wijze, lag inderdaad een breed terrein braak voor een psychologischen roman.

De zich steeds verfijnde beschaving der stad, die bevrediging scheen te geven voor alle verlangens, werd wreed vernield door den grooten wereldoorlog. Na den jarenlangen strijd, waaruit bleek dat de cultuur geen verrijning gebracht had, maar den mensch hoogstens met een laagje beschaving had overdekt, dat er bij groote botsingen gemakkelijk afsprong, zocht de teleurgestelde dichter nieuwe wegen voor zijn kunst.

Na eenige jaren van hopeloos zoeken en vruchteloos probeeren van alle mogelijke kunst-richtingen, hechte zich de roman op twee plaatsen voornamelijk vast. Het kind krijgt een groote belangstelling omdat het nog „onschuldig" is, niet door de cultuur verknood. Zich dien

door Petrus, dat Hij is „de Zoon van den levenden God".

Wij zijn hier trouwens op het hoogtepunt van Jezus' openbare optreden. Binnen den kring van de twaalfen is er nu openbaring van de verborgenheid van het Messiaansche geheim; n.l. de Messias is Zoon van Jehovah: de Zoon des Menschen is tevens Deelgenoot aan het ongeschapen Wezen Gods.

Nu ligt het merkwaardige van het antwoord van Petrus ook nog niet hierin, dat hij zegt: „Jezus is Zoon van God". Wanneer Jezus op de zee wandelt, dan zeggen de discipelen tot Hem: „Waarlijk gij zijt de Zoon Gods". En dan worden zij toch niet gelukkig geprezen.

Het absoluut nieuwe in Petrus' belijdenis kan dan alleen maar zijn de toevoeging: „Zoon van den levenden God".

Immers, volgens de Heilige Schrift worden ook menschen en engelen wel goden genoemd. In Gen. 6:2 heetten menschen „zonen van God". In Ps. 89 wordt de Messiaansche koning, „zoon van God" genaamd en heet God zijn Vader. (89:27, 28).

Nog sterker zelfs: in Ex. 4:16 moet Mozes een God van Aäron zijn; en in Ex. 7:1 is Mozes de God van Pharao. En dat zegt de Heere Zelf tot Mozes. Hij noemt een mensch God! Ook uit het evangelie blijkt dat sterk, wanneer Jezus Psalm 82 aanhaalt in Joh. 10:35, 36. De psalm zegt: „God oordeelt in het midden der Goden". Vooral ook vers 6: „Ik heb wel gezegd: Gij zijt Goden". En de Heiland kan dan maar niet begrijpen, waarom de Joden zoo op Hem gebeten zijn, wanneer Hij zich nu ook Gods Zoon noemt! Toch beschuldigen zij Hem van godslastering en wilden Hem doodden. (Joh. 5:18; 7:19).

Maar het blijkt dan toch wel, dat een mensch zich zoon Gods kan noemen zonder zich schuldig te maken aan godslastering! Het schijnt dus, dat

ongekunstelden tijd weer voor oogen te doen herleven, wordt voor menige schrijver een behoefte. Het kind wordt vader van den man, uit de onbekommerde jeugd kan de verworpen menschheid weer nieuwe krachten halen. Maar tevens voert het kind terug naar een ander, bijna vergeten gebied: het platteland.

Kind en land behooren bij elkaar. Reeds Rousseau heeft het kind naar de eenzaamheid van het land terug willen brengen, naar de natuur, om het te onttrekken aan de verderfelijke invloeden van stad en cultuur.

Nog een andere factor kwam de belangstelling voor het land verrijnen. Na de cosmopolitische en internationaal gerichte beschrijvingen van het maatschappelijk leven, begon men van verschillende kanten het eigen land weer te zien als bron van volkskracht. Bezield door uitgingen als „ken uw land en heb het lief", begon men allerwege den lof van het land te bezingen.

Na de vele romans en novellen die het leven van den boer tot in de fijnste bijzonderheden beschreven, waarin streektaal en volksgewoonten hem teekenden in zijn milieu en eigenaardigheden, is een boek als nu door Callenbach is uitgegeven een goedbedoelde poging, om een overzicht te geven van het landleven in geheel Nederland.

Het Groot-Nederlands Boerenboek beschrijft alle takken van den Nederlandschen stam. Dat daarin Vlaanderen, Belgisch Brabant en Zuid-Afrika ook een plaats kregen, spreekt vanzelf.

Als stamverwanten behooren ze, ondanks de politieke grenzen, er in voor te komen.

In dit boek moet het land gekarakteriseerd worden door zijn bewoners, want zij maakten hun provincie tot wat die werd. Geen statistische- en economische verslagen, maar het leven, de taal, de arbeid van de menschen moesten beschreven worden. Een lang niet gemakkelijke doelstelling. Immers bevatten de meeste provincies zulke verschillende gebieden, dat de beschrijving van één menschen-type zelden een volledig beeld zal geven van de geheele streek. Bovendien maken de individuele karakters verschillen het bijna onmogelijk een juiste tekening te geven van den boerenstand als zoodanig. De schrijver kan het gevaar loopen een voorkomende karaktertrek te generaliseeren en daardoor een onjuist beeld te geven.

Een voorbeeld daarvan, dat heel duidelijk spreekt, is n.l. het stuk over Groningen. Wel wordt hier de taal goed beschreven, maar aan den boerenstand wordt onrecht aangedaan. Als alle Groninger boeren zoo waren, als de twee renteniers, die in hun deftige huizen van een der voornamen singels der stad Groningen een buitengewoon onbenullig gesprek houden, dan had de provincie Groningen nooit die voornamen plaats gekregen als landbouwdistrict, die het zich verwierf. Veel karakter vertoonen deze aan hun land ontgroeiende boeren niet. En dat, terwijl de naam boer in geen enkele provincie zooveel inhoud heeft, als juist in Groningen.

Ook Friesland, zoo moeilijk te typeeren, door zijn groote verscheidenheid van klei-, zand- en merengebieden, komt er bekaaid af. De historisch erkende onafhankelijkheidszin, de traditioneerle trots van den met zijn grond nauw samengegroeiden Fries, waardoor velen zich slechts in de tweede plaats Nederlander gevoelen, komen in

„god" als het ware een soortbegrip is, waarin begrepen kunnen zijn menschen, engelen en God Zelf ook! Maar dan gaat het ook over een zeer speciaal naam; n.l. Elohim. Echter, God draagt ook andere namen in de Schrift. Dan heet Hij: Jahwe! En onze Statenvertaling laat dat ook zeer duidelijk zien in den druk; dan staat er HEERE, deze vijf hoofdletters zijn dan de weergave van den verbondsnaam Gods. Hij is Jehovah, gelijk men vroeger gewoon was te zeggen. En van Hem zegt de Schrift: „Hoor! Israël! de HEERE is onze God; de HEERE alleen". (Deut. 6:4). Op grond van dezen tekst achten de Joden het nog steeds godslasterlijk, te gelooven, dat Hij een Zoon zou hebben! De HEERE blijft steeds alléén HEERE. Niemand kan Zoon van Jahwe zijn. Is bij den naam God nog aan een soortbegrip te denken; d.w.z. dat ook menschen en engelen God kunnen heeten, bij den naam HEERE is dat absoluut ondenkbaar! Geen schepsel kan tevens HEERE zijn!

En zie nu, dat heeft Petrus tóch beleden en dat heeft Jezus rustig aanvaard. Want wanneer Simon op grond van openbaring belijdt: „Gij zijt de Zoon van den levenden God", dan is dat zooveel als had hij uitgesproken: „Gij zijt de Zoon van Jahwe, van den HEERE", d.i. „Gij zijt zelf Jahwe". Dat is nu het absoluut nieuwe, dat Petrus hier uitspreekt. Maar dat hij dat zegt dankt hij niet aan eigen inzicht, maar alleen aan de gave des Vaders.

Wij moeten natuurlijk kunnen aannemelijk maken, dat Petrus dat nu inderdaad met zijn belijdenis heeft willen zeggen! En dan moet ge bedenken, dat de Joden uit eerbied voor het Wezen Gods nooit „den Naam", d.i. Jahwe durfden uitspreken. Wanneer zij bij de lezing dezen Naam HEERE tegenkwamen, dan spraken zij een anderen godsnaam uit, n.l. Adonai.

het minst m

stuk hier g

Doch na

waarde van

halen zijn l

De same

schillende

volle voor

niet allema

hij bijdrag

aanwinst i

van De V

van de v

Drentsche

verkiest b

De besl

Brabant

aan den

Zelfs diep

maken van

weggenom

schen van

dat doen

boerenwer

haar wort

tegen kunn

moeten ge

dan ooit."

Dat zic

den jaren

om den "

Matthias E

lig beschr

Ook de

den goed-

liefte voor

van Erne

voor den

Een boe

van den

hij het ic

kan verwe

den gron

Het is c

hier gege

andere be

in zijn l

met de n

van God

derlijke c

groepen."

en wijsb

recht?

Een op

deze ul

van de di

gen onts

soms nou

verhalen

woorden

bladzijde

Bijzond

terende

op de sc

toond. H

woord e

dat men

zetten, n

men wo

Gr.

Nu is

woonte

voor de

Zoo v

Dat wa

eed dez

op de li

achtig s

dus als

feten ko

en „lev

Wat k

dan dat

niet m

vende"

vele de

lige", „

commen

een de

(„vol v

naam v

Zoo

vrucht

en Sim

zeer ge

Jezus!

Hier

mens

tus' ve

zeggen,

sias w

leven

lastera

ure wa

En t

geheim

gemaal

HEER